

स्थानीय राजपत्र

बुंगल नगरपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड १० संख्या ११ मिति २०८३ श्रावण १ गते

भाग १

बुंगल नगरपालिकाको सूचना

सुदूरपश्चिम प्रदेशको स्थानीय तहको कानून निर्माण प्रक्रिया ऐन, २०७५ को दफा २४ को उपदफा (५) बमोजिम बमोजिम सर्वसाधारण जनताको जानकारीका लागि यो ऐन प्रकाशन गरिएको छ;

संवत् २०८३ को ऐन नं ११

फोहोरमैलाको व्यवस्थापन ऐन, २०८३

प्रस्तावना: नगरपालिका क्षेत्र भित्र उत्पन्न हुने फोहोरमैलाको वैज्ञानिक, दिगो तथा वातावरणमैत्री व्यवस्थापन गर्ने, जनस्वास्थ्य तथा वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्ने, फोहोरमैला न्यूनीकरण, पुनः प्रयोग तथा पुनर्चक्रीय प्रयोगलाई प्रवर्द्धन गर्ने, प्रदूषण नियन्त्रण गर्ने तथा सरोकारवाला निकायहरूको समन्वय र उत्तरदायित्व सुनिश्चित गर्ने उद्देश्यले फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी आवश्यक कानुनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

नेपालको संविधानको धारा २२६ बमोजिम नगर सभाले यो ऐन बनाएको छ।

परिच्छेद -१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस ऐनको नाम “फोहोरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०८३” रहेको छ।
(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।
२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा;
 - (क) “औद्योगिक प्रतिष्ठान” भन्नाले कुनै उद्योग, व्यवसाय वा सेवा सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले कानून बमोजिम स्थापित कुनै कम्पनी, उद्योग, फर्म वा यस्तै प्रकृतिको निकाय सम्झनु पर्दछ।
 - (ख) “औद्योगिक फोहोरमैला” भन्नाले औद्योगिक प्रतिष्ठानबाट निष्कासन हुने हानीकारक तथा प्रदुषित फोहोरमैला सम्झनु पर्छ।
 - (ग) “कन्टेनर” भन्नाले फोहोरमैला संकलन गर्ने प्रयोजनको लागि निश्चित स्थानमा राखिएको फोहोरमैला थुपार्ने भाँडो वा वाल्टिन र यस्तै प्रकारको अन्य कुनै वस्तु सम्झनु पर्छ।
 - (घ) “तोकिएको वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा

तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्दछ

- (ड) “नगरपालिका” भन्नाले बंगल नगरपालिका सम्झनु पर्छ।
- (च) “नगर कार्यपालिका” भन्नाले बंगल नगरपालिकाको कार्यपालिका सम्झनु पर्दछ।
- (छ) “निष्कासन” भन्नाले फोहोरमैला उत्पादन स्थलबाट नगरपालिकाले तोकेको स्थानमा थुपार्ने वा निकाल्ने कार्य सम्झनु पर्छ।
- (ज) “प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत” भन्नाले बंगल नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सम्झनु पर्छ।
- (झ) “प्रशोधन” भन्नाले फोहोरमैलाको रूप वा गुणमा परिवर्तन गरी अन्य कुनै उपयोगी वस्तु तयार गर्ने, मल, ग्यास, उर्जा वा अन्य वस्तु उत्पादन गरी फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गर्ने प्रक्रिया सम्झनुपर्दछ।
- (ञ) “फोहोरमैला” भन्नाले घरेलु फोहोरमैला, औद्योगिक फोहोरमैला, रसायनिक फोहोरमैला, स्वास्थ्य संस्थाबाट निस्कने फोहोरमैला वा हानीकारक फोहोरमैला सम्झनु पर्दछ र यस शब्दले प्रयोगमा नआउने तथा फालिएका वस्तु, सडे गलेका वस्तु र वातावरणमा हास आउने

गरी निष्कासन गरिएका वस्तुहरु लगायत
अनाधिकृत सार्वजनिक स्थलमा टाँसिएका
पोष्टर, पम्पलेटलाई जनाउँछ।

- (ट) “फोहोरमैला संकलन” भन्नाले फोहोरमैला
उत्पादन स्थलबाट उठाउने, घर घरबाट
संकलन गर्ने, सार्वजनिक स्थलमा रहको
फोहोरमैला बढार्ने, थुपार्ने, झारपात
उखेल्ने तथा अनधिकृत रूपमा सार्वजनिक
स्थलमा तासिएका पोष्टर, पम्पलेट हटाई
संकलन गर्ने कार्यलाई सम्झनु पर्दछ।
- (ठ) “फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल” भन्नाले
फोहोरमैला विसर्जन वा प्रशोधन गर्नका
लागि नगरपालिकाले तोकेको स्थल
सम्झनु पर्दछ।
- (ड) “फोहोरमैला संकलन तथा ढुवानी साधन”
भन्नाले फोहोरमैला संकलन तथा ढुवानी
गर्ने प्रयोजनका लागि प्रयोग गरिने
साधन, उपकरण वा औजार सम्झनु
पर्दछ।
- (ढ) “विसर्जन” भन्नाले फोहोरमैलाको अन्तिम
निष्कासन तथा व्यवस्थापन सम्झनु
पर्दछ।
- (ण) “समिति” भन्नाले फोहोरमैला व्यवस्थापन
समिति सम्झनु पर्छ।
- (त) “सामुदायिक संस्था” भन्नाले नाफा आर्जन
नगर्ने उद्देश्यले समुदायको हितको लागि

प्रचलित कानुन बमोजिम स्थापित र सहभागितामूलक टोल विकास संस्था तथा उपभोक्ता समूह, सहकारी संस्था वा गैरसरकारी संस्था सम्झनु पर्दछ।

(थ) “संकलन केन्द्र” भन्नाले घर घरबाट निस्कने फोहोरमैला संकलन गरी निर्धारित समयसम्म राख्न वा थुपार्न नगरपालिकाकाले तोकेको स्थान सम्झनु पर्दछ।

परिच्छेद -२

फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

३. **फोहोरमैला व्यवस्थापनमा नगरपालिकाको जिम्मेवारी:** (१)

फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल, प्रशोधन प्लान्ट, कम्पोष्ट तथा वायोग्यास प्लान्ट लगायत संकलन, प्रशोधन र अन्तिम निष्कासनका लागि आवश्यक पूर्वाधारको निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने जिम्मेवारी नगरपालिकाको हुनेछ।

(२) संकलन केन्द्र वा अन्य स्थानमा जम्मा भएको फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन तथा प्रयोग गर्ने जिम्मेवारी नगरपालिकाको हुनेछ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए पनि हानीकारक, स्वास्थ्य संस्थाजन्य तथा औद्योगिक फोहोरमैलाको व्यवस्थापन सम्बन्धित उत्पादनकर्ता व्यक्ति वा निकायले तोकिएको मापदण्ड बमोजिम गर्नुपर्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको फोहोरमैला बाहेक अन्य फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि उद्योग वा संस्थाले

नगरपालिकासँग अनुरोध गरेमा, नगरपालिकाले तोकिएको सेवा शुल्क लिई आवश्यक सेवा उपलब्ध गराउन वा व्यवस्थापन स्थल प्रयोग गर्न दिन सक्नेछ।

४. फोहोरमैला उत्पादन न्यूनीकरण: (१) प्रत्येक व्यक्ति, संस्था वा निकायले आफ्नो क्रियाकलापबाट उत्पन्न हुने फोहोरमैला यथासक्य कम गर्नुपर्नेछ।

(२) पुनः प्रयोग वा प्रशोधन गर्न सकिने फोहोरमैला सोही अनुसार व्यवस्थापन गरी बाँकी फोहोरमैला मात्र निष्कासन गर्ने दायित्व सम्बन्धित पक्षको हुनेछ।

५. फोहोरमैलाको पृथकीकरण: (१) नगरपालिकाले फोहोरमैलालाई जैविक, अजैविक तथा अन्य उपयुक्त वर्गमा विभाजन गरी स्रोतमा नै छुट्याउने व्यवस्था गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम फोहोरमैला छुट्याई संकलन केन्द्रसम्म पुऱ्याउने दायित्व उत्पादनकर्ता व्यक्ति, संस्था वा निकायको हुनेछ।

(३) नगरपालिकाले पृथकीकरण कार्यलाई सहजीकरण गर्न आवश्यक उपकरण, कन्टेनर वा प्रविधि उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

६. फोहोरमैलाको निष्कासन: (१) फोहोरमैला निष्कासनको समय, स्थान र तरिका नगरपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

(२) हानीकारक तथा रसायनिक फोहोरमैला उत्पादन गर्ने पक्षले सो फोहोरमैला तोकिएको मापदण्ड अनुसार सुरक्षित रूपमा व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ। त्यस्ता हानीकारक वा रसायनिक फोहोरमैला साधारण संकलन केन्द्रमा निष्कासन गर्न पाइने छैन।

७. संकलन केन्द्र निर्धारण: (१) नगरपालिकाले प्रत्येक वडा वा पायक पर्ने स्थानमा संकलन केन्द्र निर्धारण गरी आवश्यक कन्टेनरको व्यवस्था गर्न सक्नेछ।

(२) संकलन केन्द्र निर्धारण गर्दा वातावरणीय उपयुक्तता तथा स्थानीय बासिन्दाको सहज पहुँचलाई ध्यानमा राख्नुपर्नेछ।

८. फोहोरमैलाको ढुवानी: (१) संकलन केन्द्रमा जम्मा भएको फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थलसम्म ढुवानी गर्ने जिम्मेवारी नगरपालिका वा तोकिएको निकायको हुनेछ।

(२) ढुवानीका लागि प्रयोग हुने साधनको प्रकार, क्षमता तथा तरिका वातावरणीय प्रभाव र सडक अवस्थालाई ध्यानमा राखी निर्धारण गरिनेछ।

(३) पृथकीकरण गरिएको फोहोरमैला छुट्टाछुट्टै रूपमा ढुवानी गर्नुपर्नेछ।

९. न्यूनीकरण, पुनः प्रयोग तथा पुनर्चक्रीय प्रयोग: नगरपालिकाले फोहोरमैला न्यूनीकरण, पुनः प्रयोग तथा पुनर्चक्रीय प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्न आवश्यक समन्वय, नीति तथा निर्देशिका बनाई कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ।

१०. फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल: (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र संकलन भएको फोहोरमैलालाई व्यवस्थापन तथा स्थायी रूपमा विर्सजन गर्नका लागि वातावरण सम्बन्धी प्रचलित कानूनको अधिनमा रही फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा प्रशोधन स्थल तोक्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल तोक्नको लागि नगरपालिकाको जग्गा नभएमा वा जग्गा भए तापनि फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल तोक्न उपयुक्त नभएमा

उपयुक्त जग्गा भाडामा लिई वा खरिद गरी व्यवस्थापन स्थल तोक्न सक्नेछ।

(३) नगरपालिकाले उपदफा (१) र (२) बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल तोक्नका लागि जग्गाको अभाव भएमा उपयुक्त जग्गाको छनौट गरी उपलब्ध गराउनका लागि सङ्घीय सरकार समक्ष अनुरोध गर्न सक्नेछ।

(४) नगरपालिकाले छिमेकी स्थानीय तहसँग संयुक्त रूपमा एउटै फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रयोग गर्न उपयुक्त भएमा त्यस्ता स्थानीय तह बीच आवश्यक समन्वय गरी त्यस्तो स्थललाई सम्बन्धित स्थानीय तहहरूको लिखित सहमति र शर्तमा संयुक्त रूपमा प्रयोग गर्ने गरी व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ।

(५) नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य तोकिएको वातावरणीय मापदण्ड अनुरूप गर्नुपर्नेछ।

परिच्छेद -३

फोहोरमैला व्यवस्थापनमा निजी तथा सामुदायिक क्षेत्रको संलग्नता

११. **अनुमति सम्बन्धी व्यवस्था:** (१) यो ऐन बमोजिम नगरपालिकाको अनुमती नलिई कसैले पनि फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी काम गर्न वा गराउन सक्नेछैन।

(२) फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न स्वदेशी वा विदेशी कम्पनी, संस्था वा निकायले देहायको विवरण खुलाई अनुमतिको लागि नगरपालिकामा निवेदन दिनुपर्नेछ।

(क) फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी योजना,

(ख) फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि आवश्यक जनशक्ति तथा प्रविधिको विवरण र

(ग) तोकिए बमोजिमको अन्य विवरण ।

(३) नगरपालिकाले उपदफा (२) बमोजिम पर्न आएको निवेदन उपर आवश्यक निर्णय गरी अनुमति दिन सक्नेछ ।

(४) फोहोरमैला व्यवस्थापन, प्रशोधन, पुनः चक्रीय प्रयोग र विसर्जन मा आवश्यक पर्ने प्रविधि स्वदेशमा उपलब्ध हुने अवस्था नदेखिएमा त्यस्तो प्रविधि उपलब्ध गराउन सक्ने कुनै विदेशी कम्पनी, संस्था वा निकायलाई सम्झौतामा उल्लेखित अवधिभित्र त्यस्तो प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने गरी सङ्घीय सरकारको स्वीकृत लिई नगरपालिकाले उपदफा (३) बमोजिम अनुमतिपत्र दिन सक्नेछ ।

(५) अनुमति सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१२. निजी क्षेत्रबाट फोहोरमैला व्यवस्थापनको कार्य गराउन सकिने:

(१) नगरपालिकाले आवश्यकता अनुसार दफा ११ बमोजिम अनुमति प्राप्त निजी क्षेत्रका कम्पनी वा सामुदायिक क्षेत्रबाट दफा १३ बमोजिम प्रतिस्पर्धा गराई वा पूर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालनमा निजी लगानी सम्बन्धी कानूनको आवश्यक प्रक्रिया अवलम्बन गरी आफ्नो क्षेत्रको फोहोरमैला व्यवस्थापन गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्दा निजी क्षेत्रका कम्पनीको हकमा देहायका सवै वा कुनै र

सामुदायिक वा गैर सरकारी संघसंस्थाका हकमा देहायका कुनै काम गराउन सकिनेछ।

- (क) फोहोरमैला न्यूनीकरणका लागि जनचेतना अभिवृद्धि,
- (ख) फोहोरमैला संकलन,
- (ग) फोहोरमैला ढुवानी,
- (घ) फोहोरमैलाको प्रयोग, पुनः प्रयोग, पुनः चक्रीय प्रयोग वा प्रशोधन
- (ङ) फोहोरमैला विसर्जन र
- (च) फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कुनै काम।

१३. प्रतिस्पर्धा गराई फोहोरमैला व्यवस्थापनको जिम्मा दिने: (१) नगरपालिकाले दफा १२ बमोजिम निजी क्षेत्र वा सामुदायिक संस्थाबाट फोहोरमैला व्यवस्थापन गराउँदा तोकिएको विधि बमोजिम प्रतिस्पर्धा गराई छनौट पश्चात व्यवस्थापन गर्ने जिम्मा दिनुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम छनौट गर्दा देहायका आधारमा गर्नुपर्नेछ।

- (क) नगरपालिकालाई बुझाउन कबूल गरेको रकम,
- (ख) फोहोरमैलाबाट उर्जा शक्ति वा प्राङ्गारिक मल उत्पादन गर्ने क्षमता, पूँजी, प्रविधि र जनशक्तिको स्थिति,
- (ग) आर्थिक तथा प्राविधिक क्षमता,

- (घ) व्यवस्थापनमा प्रयोग गरिने प्रविधिको दिगोपन र वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरण,
- (ङ) व्यवस्थापन करार गर्ने भए प्रस्ताव गरिएको व्यवस्थापन शुल्क, र
- (च) फोहोरमैलाको प्रयोग, प्रशोधन, पुनः प्रयोग गर्ने सम्बन्धमा भए नगरपालिकालाई बुझाउन मञ्जुर गरिएको रोयल्टी।

(३) फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

(४) यस दफा बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापनको जिम्मा पाएको कम्पनी, संस्था वा निकायले नगरपालिकासँग गरेको सम्झौताको अधिनमा रही दफा १६ बमोजिमको शुल्क उठाउन सक्नेछ।

(५) फोहोरमैला व्यवस्थापनमा निजी तथा गैर सरकारी क्षेत्रको संलग्नता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१४. फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल निर्माण तथा सञ्चालन गर्न स्वीकृत दिन सकिने: (१) निजी क्षेत्रबाट फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल, प्रशोधन स्थल वा अन्य संयन्त्र निर्माण गरी सञ्चालन गर्न स्वीकृति माग गरेमा वातावरण तथा अन्य प्रचलित कानूनको अधिनमा रही त्यस्तो संयन्त्र निर्माण तथा सञ्चालनका लागि नगरपालिकाले स्वीकृति दिन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निजी क्षेत्रबाट फोहोरमैला व्यवस्थापन संयन्त्रको निर्माण तथा सञ्चालन गर्दा वातावरणीय मापदण्ड अनुरूप भए नभएको अनुगमन नगरपालिकाले गर्नेछ।

(३) यसरी अनुगमन गर्दा तोकिएको मापदण्ड अनुरूप नभए समयावधी तोकिएको मापदण्ड अनुरूप गर्न लगाउने र तोकिएको समयावधि भित्र मापदण्डको पालना नगरे त्यस्ता व्यक्ति, संस्था वा कम्पनीलाई दिएको स्वीकृत नगरपालिकाले रद्द गर्न सक्नेछ।

१५. सार्वजनिक निजी साझेदारीमा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न सकिने:

(१) नगरपालिकाले प्रचलित कानुनको अधिनमा रही निजी क्षेत्र, सामुदायिक एवं गैर सरकारी संघ संस्थासँगको साझेदारीमा फोहोरमैला व्यवस्थापनको कार्य गर्न सक्नेछ।

(२) सामुदायिक वा गैर सरकारी संघ संस्थासँगको साझेदारीमा काम गर्दा फोहोरमैला न्यूनीकरणको लागि जनचेतना अभिवृद्धि, फोहोरमैला संकलन, ढुवानी, फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थलको बन्द पश्चातको व्यवस्थापन, उद्यान निर्माण र सौन्दर्यीकरण जस्ता कार्य मात्र गर्न गराउन सकिनेछ।

परिच्छेद -४

फोहोरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था:

१६. सेवा शुल्क उठाउन सक्ने: (१) नगरपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापन गरेवापत सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था वा निकायबाट तोकिए बमोजिमको सेवा शुल्क उठाउन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम शुल्कको निर्धारण फोहोरमैलाको परिमाण, तौल तथा प्रकृति र तोकिएका अन्य आधारमा गरिनेछ।

(३) यस दफा बमोजिम निर्धारण गरिएको शुल्क नगरपालिका आफैले वा नगरपालिकाले तोकेको संस्था वा निकाय मार्फत समेत उठाउन सकिनेछ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि दफा १३ बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न जिम्मेवारी पाएको व्यक्ति, संस्था वा निकायले नगरपालिकासँग भएको सहमतीको आधारमा फोहोरमैला व्यवस्थापन गरे वापत सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था वा निकायबाट सेवा शुल्क उठाउन सक्नेछ।

(५) यस दफा बमोजिम शुल्कबाट प्राप्त आम्दानी तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनमा निजी क्षेत्रलाई संकलन गराउँदा प्राप्त हुने आम्दानी नगरपालिकाले एउटा छुट्टै शिर्षकमा राखी उक्त रकम फोहोरमैला व्यवस्थापन, वातावरणीय संरक्षण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रभावित क्षेत्रको विकासमा खर्च गर्नुपर्नेछ।

१७. सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्ने: (१) नगरपालिकाले दफा १६ बमोजिम सेवा शुल्क नबुझाउने सेवाग्राहीको फोहोरमैला सम्बन्धी सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्नेछ।

(२) फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्न दफा १३ बमोजिम जिम्मेवारी पाएको व्यक्ति, संस्था वा निकायले दफा १६ को उपदफा (४) बमोजिमको सेवा शुल्क नबुझाउने सेवाग्राहीको फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्नेछ। यसरी सेवा निलम्बन वा अन्त्य गरिएमा नगरपालिकालाई जानकारी दिनुपर्नेछ।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम सेवाको निलम्बन वा अन्त्य गरिएको अवस्थामा आफ्नो घरबाट उत्पादन हुने फोहोरमैलाको व्यवस्थापन सम्बन्धित व्यक्ति, घरधनी, संस्था वा निकायले आफैले गर्नुपर्नेछ।

(४) सेवाग्राहीले दफा १६ बमोजिम बुझाउनु पर्ने सेवा शुल्क बुझाएमा निजलाई पुनः सेवा प्रदान गरिनेछ।

परिच्छेद -५

प्रदुषण नियन्त्रण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यको अनुगमन सम्बन्धी

व्यवस्था:

१८. **प्रदुषण नियन्त्रण:** (१) आफ्नो क्षेत्रभित्रबाट संकलित फोहोरमैलाबाट सो क्षेत्रमा पर्न सक्ने प्रतिकूल वातावरणीय प्रभावलाई यथासक्य कम गरी प्रदुषण रहित ढंगले व्यवस्थापन गर्ने दायित्व नगरपालिकाको हुनेछ।

(२) नगरपालिकाले संकलित फोहोरमैला निष्कासन तथा व्यवस्थापन गर्दा तोकिएको मापदण्डको पालना गर्नुपर्नेछ।

१९. **फोहोरमैला व्यवस्थापनको अनुगमन:** (१) नगरपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा निष्कासन कार्यको नियमित अनुगमन गर्नु वा गराउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुगमन गर्दा नगरपालिकाले आवश्यक कार्य योजना बनाई लागु गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम अनुगमनमा खटिने व्यक्तिले अनुगमन पश्चात सोको प्रतिवेदन नगरपालिका समक्ष दिनुपर्नेछ।

(४) प्राप्त प्रतिवेदनमा औल्याइएका विषयहरुको सुधार तथा कार्यान्वयनका लागि नगरपालिकाले आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

(५) नगरपालिकाले यस दफा बमोजिम अनुगमन गर्ने कार्यका लागि प्राविधिक सहितको छुट्टै संयन्त्र निर्माण गरी कार्यदिश दिन सक्नेछ।

२०. फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रभावित क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक विकास तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था: (१) नगरपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रभावित क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक विकास तथा वातावरणीय संरक्षणको गुरुयोजना बनाई सो योजना कार्यान्वयनको लागि विभिन्न कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्नेछ।

(२) नगरपालिकाले मुलतः देहायका क्षेत्रमा स्थानीय समुदायको सहभागितामा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेछ,

- (क) सडक, विद्युत, खानेपानी तथा ढल, सरसफाइ र वातावरण संरक्षण,
- (ख) विद्यालय र स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना र सञ्चालन, र
- (ग) प्रभावित क्षेत्रमा आर्थिक, सामाजिक रुपले पिछडिएका विपन्न वर्गको उत्थान तथा विकासका लागि आवश्यक कार्यक्रम।

परिच्छेद -६

फोहोरमैला व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्था:

२१. फोहोरमैला व्यवस्थापन समितिको गठन: (१) फोहोरमैला व्यवस्थापनका सम्बन्धमा अवलम्बन गर्नुपर्ने नीति निर्धारण र अन्य आवश्यक कार्यहरूका लागि नगरपालिकामा एक फोहोरमैला व्यवस्थापन समिति रहनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा देहायका सदस्यहरू रहनेछन्।

- (क) नगरपालिकाका प्रमुख -अध्यक्ष,
- (ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत -सदस्य,
- (ग) वडा अध्यक्षहरू, मध्येबाट नगर कार्यपालिकाले मनोनित गरेको दुई जना -सदस्य,
- (घ) स्थानीय उद्योग तथा वाणिज्य संघसँग सम्बन्धित संस्थाका अध्यक्ष दुई जना- सदस्य,
- (ङ) प्रमुख, स्वास्थ्य शाखा - सदस्य,
- (च) नगर कार्यपालिकाले मनोनित गरेको फोहोरमैला प्रभावित क्षेत्रमा बसोवास गर्ने व्यक्तिहरू मध्येबाट एक महिला सहित दुई जना -सदस्य,
- (छ) फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा नगरपालिका भित्र रहेका खानेपानी तथा सरसफाइ संस्थाहरूबाट तीन जना - सदस्य,
- (ज) नगरपालिका क्षेत्रभित्र फोहोरमैला व्यवस्थापनमा कार्य गर्ने नीजि

क्षेत्र/गै.स.स.को तर्फबाट प्रमुख तथा
तोकिएको एक जना -सदस्य,

(झ) नगरपालिकाले तोकेको फोहोरमैला
व्यवस्थापन सम्बन्धी विज्ञ एक जना -
सदस्य र

(ञ) फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा वातावरण
शाखा प्रमुख -सदस्य सचिव ।

(३) उपदफा (२) को खण्ड (ग), (च) र (छ) बमोजिम
सदस्यमा मनोनित सदस्यको पदावधि तीन वर्षको रहनेछ ।

२२. समितिको काम कर्तव्य र अधिकार: समितिको काम, कर्तव्य र
अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी
आवश्यक नीति, कानुन तर्जुमा गरी
स्वीकृतिका लागि नगर कार्यपालिकामा
पेश गर्ने,

(ख) फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यसँग सम्बद्ध
निकायहरू बीच समन्वयको लागि
नीतिगत व्यवस्था गर्ने,

(ग) फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि
नगरपालिकाले शुल्क निर्धारण गर्दा
आवश्यक पर्ने मापदण्ड तयार गरी नगर
कार्यपालिकामा पेश गर्ने,

(घ) फोहोरमैला एकीकृत रूपमा व्यवस्थापन
गर्न नगरपालिकाले कुनै लगानी गर्नुपर्ने
अवस्थामा त्यस्तो लगानी गर्नुपर्ने
रकमको प्रतिशत निर्धारण गर्ने,

(ड) फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यमा कुनै अवरोध उत्पन्न भएमा सरोकारवाला पक्षहरूसँग छलफल गरी समाधान खोज्ने, र

(च) तोकिए बमोजिम अन्य काम गर्ने।

२३. समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था: समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद -७

निषेधित कार्य र जरिवाना

२४. निषेधित कार्य: कसैले पनि देहायका कुनै काम गर्न हुदैन,

(क) नगरपालिकाले तोकि दिएको समय र स्थान बाहेक अन्यत्र फोहोरमैला निष्कासन गर्ने,

(ख) कन्टेनर वा फोहोरमैला संकलन केन्द्रमा राखिएको फोहोरमैला अनाधिकृत तवरले प्रयोग गर्ने,

(ग) फोहोरमैला संकलन केन्द्रमा राखिएको कन्टेनर तोडफोड गर्ने, क्षति पुर्याउने, राखिएको स्थलबाट हटाउने वा संकलन केन्द्रमा कुनै नोक्सानी पुर्याउने,

(घ) यस ऐन बमोजिम अनुमति नलिई फोहोरमैला व्यवस्थापनको कार्य गर्ने,

(ड) यस ऐन बमोजिम फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि प्रदान गरिएको

अनुमति पत्रमा उल्लेखित शर्तहरू
उल्लंघन गर्ने,

- (च) फोहोरमैला संकलन केन्द्र, कन्टेनर वा फोहोरमैला थुपार्ने ठाउँमा कुनै किसिमको हानीकारक पदार्थ फाल्ने, राख्ने वा थुपार्ने,
- (छ) घर, कम्पाउन्ड वा परिसरको फोहोरमैला सडक वा अन्य सार्वजनिक स्थलमा जथाभावी राख्ने, फाल्ने वा थुपार्ने,
- (ज) फोहोरबाट निस्केको दुषित पानी वा ढल चुहाई अन्य व्यक्तिको घर वा जग्गा वा सार्वजनिक स्थल प्रदुषित गराउने,
- (झ) नगरपालिकाले तोकेको स्थान बाहेक जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्ने गरी सडक वा अन्य सार्वजनिक स्थानमा कुनै पनि किसिमको हानीकारक फोहोरमैला राख्ने, फाल्ने, थुपार्ने वा निष्कासन गर्ने,
- (ञ) रसायनिक फोहोरमैला, औद्योगिक फोहोरमैला, स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला वा हानीकारक फोहोरमैला जथाभावी फाल्ने, राख्ने वा निष्कासन गर्ने,
- (ट) फोहोरमैला संकलन, ढुवानी तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनमा बाधा अवरोध सिर्जना गर्ने,
- (ठ) फोहोरमैला संकलन, ढुवानी तथा अन्तिम निष्कासन स्थलमा अवरोध, बन्द, घेराउ

गर्ने वा फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यमा हडताल गर्ने,

(ड) स्रोतमै फोहोरमैला पृथकीकरण नगरी दफा ५ को विपरित फोहोरमैला मिसाएर निष्कासन गर्ने, र

(ढ) मरेको वा मारेको पशुपंक्षी र सोको लादी, प्वाँख, हड्डी तथा माछाको कत्ला आदि सार्वजनिक स्थल, सडक, गल्ली, चोकमा राख्ने, फाल्ने वा थुपार्ने।

२५. **जरिवाना:** (१) दफा २४ को खण्ड (क) बमोजिमका कार्य गर्ने ब्यक्तिलाई नगरपालिकाले पहिलो पटक भए एक हजारसम्म जरिवाना, दोस्रो पटक सोही कसुर गरेमा दुई हजारदेखि पाँच हजारसम्म, तेस्रो वा सो भन्दा बढी पटक गरेमा प्रत्येक पटकको लागि दश हजारका दरले जरिवाना गरी फोहोरमैला उठाउँदा लाग्ने खर्च समेत निजबाट असुल उपर गर्न सक्नेछ।

(२) दफा २४ को खण्ड (ख) बमोजिमको कार्य गर्नेलाई नगरपालिकाले पाँच सयदेखि पाँच हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ।

(३) दफा २४ को खण्ड (ग) बमोजिम कार्य गर्नेलाई नगरपालिकाले पाँच हजारदेखि बीस हजारसम्म जरिवाना गरी कन्टेनर वा संकलन केन्द्र व्यवस्थापन गर्न लाग्ने खर्च असुल उपर गर्न सक्नेछ।

(४) दफा २४ को खण्ड (घ) र (ड) बमोजिमको कार्य गर्नेलाई आठ हजारदेखि बीस हजारसम्म जरिवाना गरी अनुमति नलिएसम्म नगरपालिकाले त्यस्तो कार्य गर्न रोक लगाउनेछ।

(५) दफा २४ को खण्ड (च) बमोजिमको कार्य गर्नेलाई नगरपालिकाले २ हजारदेखि दश हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ।

(६) दफा २४ को खण्ड (छ), (ज) र (ढ) बमोजिमको कार्य गर्नेलाई नगरपालिकाले दुई हजारदेखि दश हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ।

(७) दफा २४ को खण्ड (झ) बमोजिमको कार्य गर्नेलाई नगरपालिकाले दश हजारदेखि तीस हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ।

(८) दफा २४ को खण्ड (ञ) बमोजिमको कार्य गर्नेलाई नगरपालिकाले बीस हजारदेखि पाचास हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ। सोही कार्य पुनः गरेमा पहिलो पटक गरेको जरिवानाको दोब्बर जरिवाना गरी प्रचलित कानून बमोजिम अनुमति रद्द गर्नका लागि सम्बन्धित निकायमा लेखि पठाउन सक्नेछ।

(९) दफा २४ को खण्ड (ट) र (ठ) बमोजिमको कार्य गर्नेलाई प्रचलित कानून बमोजिम दण्ड र जरिवाना गर्न सकिनेछ।

(१०) दफा २४ को खण्ड (ड) बमोजिमको कार्य गर्नेलाई नगरपालिकाले प्रत्येक पटक पाँच सय रुपैयाँ जरिवाना गर्न सक्नेछ।

२६. सेवा सुविधा रोक्का गर्न सकिने: (१) यस ऐन बमोजिम तोकिएको सेवा शुल्क नबुझाउने वा बझाउन अटेर गर्ने ब्यक्तिलाई नगरपालिकाले उपलब्ध गराउने कुनै सेवा सुविधाको अतिरिक्त विद्युत तथा टेलिफोन सेवा रोक्का गरिदिन तथा निजको नामको

घरजग्गा विक्री रोक्का गर्नको लागि सम्बन्धित निकायमा लेखि पठाउन सक्नेछ।

तर, यसरी लेखि पठाउनु अघि सम्बन्धित व्यक्तिलाई सो सम्बन्धमा लिखित जानकारी गराउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लेखि आएमा त्यस्तो सेवा सुविधा रोक्नु सम्बन्धित निकायको कर्तव्य हुनेछ।

२७. पुनरावेदन दिन सक्ने: दफा २५ बमोजिम गरेको सजायको आदेश उपर चित्त नबुझ्ने पक्षले त्यस्तो आदेश भएको मितिले ३५ दिनभित्र सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ।

परिच्छेद -८

विविध

२८. स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन: (१) स्वास्थ्य संस्था स्थापना गर्नका लागि प्रचलित कानून बमोजिम अनुमति दिने निकायले अनुमति दिनु पूर्व फोहोरमैला व्यवस्थापनको उपयुक्त व्यवस्था गरेर मात्र अनुमति दिनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुमति दिदा स्वास्थ्य संस्थाले फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धमा पालना गर्नुपर्ने विशेष सर्त वा कायम गर्नुपर्ने मापदण्ड समेत तोकिदिन सक्नेछ।

२९. रसायनिक विषादी सम्बन्धी व्यवस्था: (१) रसायनिक विषादीको आयात गर्दा तोकिए बमोजिमको मापदण्डको अधिनमा रही गर्नु पर्नेछ।

(२) समयावधि सकिएको रसायनिक विषादी तोकिएको मापदण्डको अधिनमा रही नष्ट गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाको हुनेछ।

३०. फोहोरमैला व्यवस्थापन कोष: (१) नगरपालिकामा एक फोहोरमैला व्यवस्थापन कोष रहनेछ र उक्त कोषमा देहायका रकमहरू जम्मा गरिनेछ।

- (क) दफा १६ बमोजिम प्राप्त हुने सेवा शुल्क वापतको रकम,
- (ख) दफा १३ बमोजिम प्राप्त हुने शुल्क रकम र रोयल्टी वापतका रकम,
- (ग) दफा २५ बमोजिम जरिवाना वापत प्राप्त हुने रकम,
- (घ) सङ्घीय वा प्रादेशिक सरकारबाट फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुने अनुदान रकम,
- (ङ) नगरपालिकाले निर्णय गरी उक्त कोषमा राख्ने रकम,
- (च) अन्तरराष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय संघ संस्था वा निकायबाट फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुने अनुदान र सहयोग रकम,
- (छ) खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्थाबाट प्राप्त हुने रकम, र
- (ज) अन्य कुनै श्रोत बाट प्राप्त हुने रकम।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (च) बमोजिम उक्त रकम प्राप्त गर्नको लागि सङ्घीय सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ।

(३) यस दफा बमोजिम कोषको रकम खर्च गर्दा नगरपालिकाले आवश्यक कार्यक्रम बनाई फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यमा मात्र खर्च गर्नु पर्नेछ।

(४) यस कोषको लेखा, खर्च प्रक्रिया र लेखापरिक्षण सम्बन्धी व्यवस्था नगरपालिकाको अन्य कोष सरह हुनेछ।

३१. फोहोरमैला व्यवस्थापनमा संलग्न सामुदायिक निकायको अभिलेख राख्ने: (१) नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको फोहोरमैला व्यवस्थापनमा काम गर्ने सामुदायिक संस्थाहरुको अद्यावधिक विवरण राख्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम राखिने विवरणमा त्यस्ता संस्थाले काम गरिरहेको क्षेत्र र प्रकृति, जनशक्ति, आर्थिक तथा प्राविधिक स्रोत तथा अन्य आवश्यक विवरण समेत उल्लेख गर्न सकिनेछ।

३२. स्वीकृत लिनुपर्ने: नगरपालिकाले कुनै विदेशी व्यक्ति, संघसंस्था वा दातृ निकायबाट सहयोग लिई फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा प्रदेश, सङ्घीय सरकारको पूर्व स्वीकृत लिई गराउनु पर्नेछ।

३३. पुरस्कार दिन सकिने: (१) फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि नवीनतम् अवधारणाको विकास गर्ने, त्यस्तो कार्यलाई प्रोत्साहन गर्ने तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यमा योगदान गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई नगरपालिकाले सम्मान स्वरूप उपयुक्त पुरस्कार दिन सक्नेछ।

(२) यस ऐनको प्रतिकूल हुने गरी जथाभावी फोहोरमैला राख्ने, थुपार्ने वा फाल्ने व्यक्तिको बारेमा प्रमाण सहित उजुरी दिने

व्यक्तिलाई नगरपालिकाले सम्मान एवं नगद पुरस्कार समेत दिन सक्नेछ।

३४. नियम बनाउने अधिकार: यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न नगरपालिकाले आवश्यक नियम बनाई लागु गर्न सक्नेछ।
३५. मापदण्ड वा निर्देशिका जारी गर्न सक्ने: यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावलीको अधिनमा रही नगरपालिकाले फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि वेगला वेगलै मापदण्ड तथा निर्देशिका बनाई जारी गर्न सक्नेछ।
३६. प्रचलित कानुन बमोजिम हुने: फोहोरमैला सम्बन्धी विषयमा यस ऐनमा उल्लेख भएका कुराहरुमा यसै बमोजिम र अन्य कुराहरुमा प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ।

आज्ञाले

अम्मर राज जोशी

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत